

POSTANOWIENIE

Dnia 8 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Łodko (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska

SSN Marcin Łochowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Spółdzielcza Kasa
Oszczędnościowo-Kredytowa w upadłości w K.
przeciwko S. Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w S.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 września 2022 r.,
zażalenia powoda
na wyrok Sądu Okręgowego w O.
z dnia 21 marca 2022 r., sygn. akt VI Ga [...],

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Opolu wyrokiem z 21 marca 2022 r. na skutek apelacji
pozwanego uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Opolu i przekazał sprawę do
ponownego rozpoznania temu Sądowi. Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd
Rejonowy utożsamiał następstwa wygaśnięcia zawartej pomiędzy stronami umowy
agencyjnej z jej nieważnością, która wywołuje skutek *ex tunc*, niezachodzący przy
rozwiązaniu czy wygaśnięciu umowy. Sąd pierwszej instancji nie odniósł się więc

do spornej między stronami skuteczności złożonego przez pozwanego oświadczenia o potrąceniu wzajemnej wierzytelności, co w ocenie Sądu Okręgowego skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy.

Zażalenie na to orzeczenie wniósł powód, zaskarżając je w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Skarżący zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji może bowiem uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z tych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd rozpoznający apelację przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18).

2. Sąd Najwyższy przyjmuje konsekwentnie, że rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając wyrok reformatoryjny. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę, gdyż odpowiada założeniom apelacji pełnej. Przemawia to za ścieśniającą wykładnią przyczyn uchylenia orzeczenia określonych w art. 386 § 2 i § 4 k.p.c.

3. Skarżący trafnie w zażaleniu zarzuca Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. Nie sposób bowiem przyjąć, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sporu między stronami. Sąd ten uwzględnił zgłoszone przez powoda roszczenie, uznając podniesiony przez pozwanego zarzut potrącenia za niezasadny.

Inną kwestią jest to, czy Sąd Rejonowy rozstrzygnął sprawę trafnie, a więc zgodnie z prawem procesowym i materialnym, tzn. czy należycie ustalił stan faktyczny i dokonał jego prawidłowej oceny materialnoprawnej. Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania prowadzącego do wydania zaskarżonego apelacją orzeczenia. Niewyjaśnienie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, niewłaściwa ocena dowodów lub ewentualna błędna subsumcja nie są równoznaczne z nierozpoznanie istoty sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 1999 r., II UKN 589/98, OSNP 2000, nr 12, poz. 483). Jak ponadto wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, sytuacja, w której sąd drugiej instancji nie podzielił oceny prawnej przyjętej przez sąd pierwszej instancji, nie jest tożsama z nierozpoznanie istoty sprawy.

4. Dostrzeżone przez Sąd Okręgowy mankamenty rozumowania Sądu Rejonowego koncentrowały się na płaszczyźnie właściwego zastosowania norm prawa materialnego w kontekście oceny następstw wygaśnięcia zawartej między stronami umowy agencyjnej, a w dalszej kolejności skuteczności zgłoszonego przez pozwanego zarzutu potrącenia. Sąd pierwszej instancji wskazał, że z dniem ogłoszenia upadłości powoda łącząca strony umowa agencyjna wygasła z mocy prawa. Wierzytelności dochodzone przez powoda powstały natomiast już po ogłoszeniu upadłości. Roszczenia pozwanego o zwrot części prowizji w ogóle zaś nie powstały. Oświadczenia pozwanego o potrąceniu nieistniejących roszczeń o zwrot części wynagrodzenia prowizyjnego z bezspornymi należnościami powoda były zatem nieskuteczne.

Jeśli Sąd drugiej instancji tej oceny prawnej nie podzielił, to nic nie stało na przeszkodzie, aby dokonał odmiennej oceny we własnym zakresie i stosownie do niej zmienił wyrok Sądu Rejonowego. W modelu apelacji pełnej sąd drugiej instancji dysponuje przecież kompetencjami rozpoznawczymi na równi z sądem pierwszej instancji, zarówno gdy chodzi o dokonywanie ustaleń faktycznych, jak i stosowanie prawa materialnego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

5. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok.

[as]